

lelőhely. Kiterjedése 350×80 m. A dombot borító kukoricásban Árpád-kori leleteket gyűjtöttünk.

Vár alatt, Ülő-dűlő (KÖH 47213): Az előző lelőhelytől kb. 150–200 m-re ÉNy-ra, a Nagy-tó és az Ülő-dűlő között elhelyezkedő homokháton jelentkező, É–D tengelyű lelőhely. Kiterjedése 950×350 m. A Ny-i oldalát borító repcésben Árpád-kori leleteket gyűjtöttünk.

A negyedik, 860 m hosszú szakasz az előbbi csatorna É-i oldalán halad K-i irányban egy ÉNy–DK irányú csatornáig. Ez a szakasz a rossz időjárási és terepi körülmények miatt kutathatatlannak minősült. A környéken talált régészeti lelőhelyek alapján, valamint, hogy e szakaszon található a környék egyik legnagyobb magaslata (96 m) ezért e szakaszon sem zárhatjuk ki további régészeti lelőhely előkerülését.

Munkatársak: Kiss László rajzoló, Mester Andrea gyűjtésménykezelő, Bocz Péter régésztechnikus (Jósa András Múzeum).

SCHOLTZ RÓBERT

64. Dencsháza, Bártya-dűlő (KÖH 90743)

(Baranya megye) Ró

Egy helyi lakos római kori fémtárgyakat szolgáltatott be a területéről. A 4. századra keltezhető bronzérmék, 2 hagymafejes, egy *auccissa*, és egy lemezfibula alapján római kori temető található a dűlőben.

KOVALICZKY GERGELY

65. Derekegyház határa (Csongrád megye) Sza, Á, Kú

2011. június 2. és augusztus 25. között a szentesi Koszta József Múzeum próba- és megelőző feltárást végzett a tervezett kerékpárút nyomvonalának 0+866,29 és 3+354,25 km-szelvénye között, 3,5 m szélességben. A terület általános talajösszetételéről, rétegzettségéről egy, a nyomvonalban lemélyített talajkutató szelvény segítségével győződünk meg.

Keleti-sor (KÖH 17747): A próbafeltárást során megállapítottuk, hogy a 18. lelőhely teljes nyomvonalba eső felülete erősen bolygatott. A korábbi bolygatással kevert humuszos betöltésből gyéren szarmata kerámia került elő. Bebizonyosodott, hogy a korábbi vezetékfektetési munkálatokkal szarmata település emlékeit ásták szét, ill. bolygatták meg.

Paptelek, Hajdú-tanya (KÖH 17749) és Lászlótelek, Csikó-tanya (KÖH 17752) lelőhelyek: Az egymás közvetlen közelében lévő lelőhelyeken egyszerre kezdtük meg a munkát. Bebizonyosodott, hogy a 20. és a 23. lelőhelyek nem választhatók szét, a nyomvonalba eső területen az objektumok egybe értek.

A 20. lelőhelyen főként szarmata és Árpád-kori település-maradványok (gabonás vermek, kutak, karámot körítő és vízlevezető árkok, ház), összesen 24 objektum került napvilágra. A viszonylag nagy méretű beásások stratigráfiai helyzetéből látható, hogy a vizsgált helyszínen mindkét időszakban, több periódusban megtelepültek az emberek. Az Árpád-kori ház az un. „nyeles típusba” tartozott, azaz vízszintes kéményes megoldással füsttellenítették.

A 23. lelőhely többretegű Árpád-kori falu maradványát (házak, kutak, vermek, kemencék) és szarmata temető részletét, valamint kora újkori – valószínűleg – magányos település hagyatékát tartalmazta, összesen 50 jelenséget bontottunk ki. Figyelemre méltóak voltak az Árpád-kori oszlophelyek. Mivel a szarmata és az Árpád-kori humuszt is megtaláltuk a területen, néhány jelenséget csaknem az egykori járószintről indulva figyelhettünk meg. Így kiderült, hogy a földbe mélyített házak mellett, ill. a felszíni épületek számára lépcsősen alakították ki az oszlogödröket. A szarmata temetőnek a sírjait vagy korabeli rablások, vagy az Árpád-kori település objektumai bolygatták meg. Ennek ellenére egy teljes szarmata fegyverzet, egy másiktól római pénzmelléklet is előkerült.

Munkatársak: Cselédes Szilvia és Szabó Krisztina régészek, Orosz Ferenc technikus, valamint az SZTE Régészeti Tanszék hallgatói.

BÉRES MÁRIA

Dombóvár-Újdombóvár, Fehérhídi-dűlő (Gunaras agyagbánya) (KÖH 22962)

(Tolna megye)

A 2011–2012-ben végzett kutatásokat összefoglalóan lásd a 2012. év jelentései között.

66. Dombóvár-Mászlonypuszta, Szilfa-dűlő (KÖH 78021)

(Tolna megye) Ő

2011. május 23-án a középkori, templommal is rendelkező Mászlony falu helyét kerestük. Mászlonypusztától D-re, a Perékaci-árok K-i felén, a puszta széle és a tőle D-re kb. 500 m-re fekvő facsoport (tanyahely) között egy Ny felé enyhén benyúló földnyelven kevés jellegtelen őskori cserepet gyűjtöttünk a száraz szántásban.

Munkatárs: Czövek Attila (WMMM).

K. NÉMETH ANDRÁS

67. Dombóvár határa (Tolna megye) Ő, B, Kö, Kú

A Dombóvár térségi szennyvízelvezetés és tisztítás kiépítése közcélú vízi létesítményeinek kivitelezése során, 2011. szeptember 2. és december 8. között az alábbi lelőhelyeken végeztünk régészeti szakfelügyeletet és megelőző régészeti feltárást.

Fatelitő (II. utca) (KÖH: 22964): 100 m hosszban, 0,6 m széles közműárkot ástak. Egyetlen zárt régészeti objektumot figyeltünk meg. A gödör mészköves betöltésében leletanyag alig volt, a beásás a törmelék alapján kora újkori lehetett.

Gunaras, IX. utca, 65195/1. (KÖH 72139): A 27. sz. ház előtti részen futó gerincvezetéknel egy késő bronzkori gödröt bolygattak meg. A 120 cm széles, 190 cm-re lemélyedő, méhkas alakú gödör betöltése felül világosbarna humusz volt, amely jól elkülönült a sárga löszös altalajban. A beásás alsó, 15–20 cm vastag részén fekete, égett, kormos, hamus talajt figyeltünk meg, amely helyenként egészen vörösre égett. Ebben, és csak

ebben a legelső égett rétegben az urnamezős kultúra idejére keltezhető edénytöredékek kerültek elő. Érdekes módon az öszzetört állapotú, de egymáshoz tartozó töredékeket mintha egymásra rakták volna. A felső kevert rétegekben két bronzszámból sodort karperecet is találtunk.

VII. (Temesvári) utca (KÖH 72503): A Vajda- és a VIII. utca kereszteződésének közelében egy középkori kemencét bolygattak meg. A kemence betöltésében a palást felső részének bezuhant darabjain kívül csak egyetlen korongolt középkori, bekarcolt vonalakkal díszített fazékhoz tartozó peremtöredék volt. Maga a kemence a járda szintjétől alig 60 cm-re volt. A kemence palástja pedig közvetlenül a gyepréteg alá, a mai felszíntől számított mintegy 15 cm-ig nyúlt fel. A kemence palástján viszonylag vékony, csak 2–3 cm vastag, s az alján is csak 3 cm vastag átégett agygréteg volt.

Szőlőhegy, Sarok -dűlő I. (72519): A Mező Imre utcában a kivitelezéssel párhuzamosan összesen 200 m hosszú, 1 m szélességű felületet vizsgáltunk át. A felszínen már szórványosan kerültek elő őskori cserepek, de a feltárás során csak kettő régészeti korú objektumot érintett a gerincevezeték nyomvonala. A beásásokban néhány égett paticsdarab és rendkívül kevés, jellegtelen őskori kerámia volt.

Tüskepuszta, Vörössugár út (KÖH 22987): A 6., 18., 33., 35., 43. illetve az 50. sz. házak előtti földmunkák során a tüskei apátság mellett lévő középkori településhez tartozó kemencéket és gödröket figyeltünk meg.

SZABÓ GÉZA

68. Dombrád, Nétola, homokbánya (KÖH 81953)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) LT?

A kisvárdai Rétközi Múzeumot 2010 őszén felkereste egy dombrádi lakos, aki a település határában homokhordás közben cserepeket talált. Ezért 2011. január 13-án helyszíni szemlét tartottunk Dombrád határában. A helyszínen a megtaláló megmutatta a cserepeket, s a múzeumnak ajándékozta azokat. A cserepeket összeragasztva egy kézzel formált, vöröses színű, két széles és díszített szalagfüllel ellátott, vízszintesen kihajló peremű, nagy méretű, közel $\frac{3}{4}$ részt ép tárolóedényt sikerült restaurálni. Az egyik szalagfül tetején egy ovális, plasztikus emberfej helyezkedett el. A kora kérdéses, valószínűleg kelta(?). A lelőhely egy része illegális – mára jórészt felhagyott – homokbánya. Itt kerültek elő a cserepek. A dombhát egyéb részein találtunk néhány jellegtelen kézzel formált edénytöredéket.

JAKAB ATTILA

69. Drégelypalánk, Belterület (Nógrád megye) Pa, U, B, Á, Kk, Ku, Tö

A község belterületén zajló csatornázási munkálatokkal összefüggésben több helyen régészeti megfigyelésre és megelőző feltárássra került sor. Ezek eredményeképpen több korszak emlékeit dokumentáltunk. Nagyobb kiterjedésű megelőző feltárássokra került sor a *Szentháromság-szobornál, a Szondi kiállítóhely udvarán (KÖH 78663, Drégelypalánk-Palánkvár)*, a

Templomkertben (KÖH 78665, Kora újkori temető), ill. a *Fő és a Petőfi utcák találkozásánál (KÖH 78667, Kora újkori temető)*.

Felső paleolitikum: A Szondi kiállítóhely udvarán nyitott szelvényünkben a középkori, kora újkori gödrök és a palánk alapozási árkának betöltésében több pattintott kőszköz-töredéket (tompított hátú penge, pengevakaró, ívelt élű egyszerű kaparó) és gyártási hulladékot találtunk másodlagos helyzetben, jelezve, hogy ezen Ipoly-terasz is lakott volt a jégkorszak végén.

Újkőkor és bronzkor: A Szentháromság-szobor és a Fő utca találkozásánál bronzkori gödröt tártunk fel. A szobortól a r. k. templom felé vezető út mentén nyitott szelvényekben őskori kultúrrétegeket értünk el, amelyekből kisszámú újkőkori edénytöredék került elő. További újkőkori cserepeket találtunk a Fő utca 9. sz. előtti területen, sárgásbarna agyagból, objektumhoz nem köthetően.

Árpád-kor és késő középkor: Az előkerült Árpád-kori jelenségek a falu legmagasabb pontja körül koncentráálódtak. Egy jó megtartású ház került elő a Fő utca 10–12. sz. ház előtt, az útburkolat alatt, ennek kövel körberakott kemencéje volt. Számos másodlagos helyzetű Árpád-kori edénytöredék fordult elő a Szondi kiállítóhely területén lévő szelvényekben. Nagyobb mennyiségű csigavonalas és fogaskerékmintás díszítésű kerámiát gyűjtöttünk a Fő és a Petőfi utcák találkozásánál és a Kálváriánál.

A mai r. k. templom körüli, parkos, beépítetlen területen az előzetes várákosítások szerint középkori templomra és temetőre számítottunk. Az itt nyitott 3 szelvényben azonban csak egy falusias település nyomai kerültek elő. A legkorábbi leletek a késő Árpád-kor idejére tehetőek. Ebből az időszakból egy nagyobb tárolóverem és rosszabb megtartású ház maradványai említhetők meg. Felettük helyezkedtek el a késő középkori objektumok. Ezek leginkább gödrök voltak, ill. egy földfelszíni épület nagyon töredékes megtartású padlója. Az utóbbi mindössze 20–25 cm-rel volt a mai felszín alatt. Semmilyen kora újkori lelet nem került elő a területen.

Intenzív 15–16. századi településnyomokat figyeltünk meg a Szondi kiállítóhely udvarán. Itt a kora újkori erődítés árka egyértelműen bolygatott egy korábbi objektumot. Az utóbbi betöltésében szokatlanul sok kerámiatöredék került elő, vastaggyakkal, vassalakkal és viszonylag kevés állatcsonttal. A nagy méretű objektum minden bizonnyal eredetileg egy pince lehetett, amelyet ipari hulladékkal töltöttek fel.

Kora újkor: A Fő utca teljes hosszát érintő csatornafektetésnek köszönhetően első alkalommal sikerült hitelesen megfigyelni és régészetileg is azonosítani Drégelypalánk írott forrásokból is ismert török palánkvárát. Az 1570-es évekre felépült várnak legalább hármass erődítési öve lehetett. A legkülső védelmi vonalhoz egy kőépítmény köthető, melynek maradványai az útburkolat alatt kerültek elő, a Fő u. 78. sz. ház előtt. Ez lehetett a vár kaputornya. A következő erődítés nyomai a Szentháromság-szobortól D-re kerültek elő. Itt egy hagyományosabb palánkfal maradványait figyeltük meg, melyhez kettős árok is tartozott. A belső vár erődítésére – szintén palánk – a Szondi kiállítóhely udvarán bukkantunk. Itt egy sövényfonatú palánkfalat és egy nagy méretű árkot dokumentálhattunk.